

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

Методичні рекомендації
для самостійної роботи студентів
з дисципліни
«Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення»

для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» усіх форм
навчання

2017

Методичні вказівки для самостійної роботи студентів з дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення» для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» усіх форм навчання / Укл.: В.В. Клапчук, І.В. Пущина – Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. – 24 с.

Укладач: В.В. Клапчук д.мед.н., проф., І.В. Пущина к.пед. н, доц

Рецензент: С.М. Лупінович завідувач кафедри реабілітаційної педагогіки та здорового способу життя КЗ Запорізький інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР, к. пед. н., доцент

Затверджено
на засіданні кафедри «Спеціальної освіти
та реабілітології»
Протокол № 3
від «10» жовтня 2016 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
Вимоги до оформлення рефератів та контрольних робіт.....	8
Зміст дисципліни за модулями.....	9
План практичних занять з дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».....	12
Питання для самостійної роботи з дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».....	15
Тематика рефератів з дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».....	15
Завдання для контрольних робіт для студентів заочного відділення з дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».....	16
Контрольні питання до іспиту з дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення»	18
Література для підготовки до практичних занять та виконання самостійної роботи.....	21
Розподіл балів, які отримують студенти.....	24

ВСТУП

Мовленнєві порушення, обумовлені ураженням нервової системи, складні в корекції й вимагають спільних зусиль педагогів та медиків. Медицина не здатна вилікувати ці дефекти, а виключно педагогічні методи корекції мовлення - безрезультатні. Правильно діагностувати наявний дефект, здійснити аналіз виявленої симптоматики, визначити структуру, патогенез мовленнєвого порушення допоможуть знання, накопичені дослідницькими методами суміжних наук, зокрема, невропатології та нейропсихології. Логопед, що володіє цілим арсеналом спеціальних методів і прийомів, використання яких базується на знанні неврологічних та нейропсихологічних закономірностей мовлення та вченні про компенсаторні можливості нервової системи, може надати кваліфіковану допомогу дитині з особливостями психофізичного розвитку.

Навчальна програма дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення» розроблена з обліком того, що студенти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» відповідають освітньо-професійним програмам підготовки при реалізації робочих навчальних планів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», вивчають її на курсах нормативних навчальних дисциплін.

Для контролю вивчення дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення» передбачені наступні форми організації навчального процесу: лекційні й практичні заняття, написання тематичних рефератів, складання іспиту.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета висвітлити закономірності і особливості розвитку, виховання та навчання дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями, у яких внаслідок фізичного або морфологічного дефекту порушується нормальний хід загального розвитку. Показати, що такі відхилення в розвитку, а саме: стійкі порушення слухової функції (глухі, туговухі); порушення зору (сліпі та слабозорі); тяжкі порушення мови (діти-логопати); комплексним

порушенням ряду функцій (сліпоглухі діти, у яких порушення слуху або зору поєднується з розумовою відсталістю, що викликано хвороботворним впливом і викликає необхідність створення спеціальних умов для навчання та виховання таких дітей).

Завдання

ознайомлення з особливостями розвитку, виховання та навчання різних категорій дітей з вадами; визначити структуру дефекту при різних аномаліях та потенціальні можливості розвитку особистості кожної категорії дітей з фізичними та розумовими вадами; обґрунтувати принципи створення і розвитку системи спеціальних закладів для виховання дітей з метою здійснення оптимального впливу на хід розвитку, формування активної соціально-корисної особистості до самостійної трудової діяльності.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на **засвоєнні знань** про: клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями; структуру дефекту при порушенні мовлення та функції сенсорних систем та потенціальні можливості розвитку різних сторін особистості кожної з категорій дітей з такими вадами.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти набувають **уміння та навички**:

встановлюють закономірності і особливості навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями, визначають мету, завдання, зміст, принципи та методи навчання, виховання та трудової підготовки;

використовують різні спеціальні технічні засоби, які допомагають дітям з вадами в їх пізнавальної діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом; визначають ефективні шляхи та засоби профілактики вад в розвитку попередженні дитячої дефективності; виявляють особливості та шляхи покращення життя та діяльності дітей з вадами в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах).

Удосконалення навчального процесу передбачає підвищення ролі самостійної роботи. З цією метою дещо скорочується обов'язкове аудиторне навантаження і вивільняється час для самостійної діяльності студентів.

Самостійна робота – органічна частина навчального процесу. Вона допомагає глибоко засвоїти матеріал, закріпити знання, поглибити вміння та навички в пізнавальній діяльності, творчо мислити; виховує організованість і дисциплінованість, активність та ініціативу, настирливість у досягненні мети; сприяє виробленню власних прийомів і методів пізнання, вчить раціонально організовувати та контролювати робочий час.

Однією з форм самостійної роботи є **підготовка до практичних занять**, завдання яких полягає в тому, щоб закріпити і поглибити знання, навчити творчо працювати з літературою, виробити вміння аналізувати процеси і події, розвивати здатність до самостійних суджень, висловлювати і відстоювати свої погляди, навчити готувати реферати, повідомлення з окремих питань, виступати з ними на заняттях.

Виконання **домашнього завдання** можливе у вигляді реферату або усної доповіді на практичному занятті.

Реферат – це короткий виклад у письмовому вигляді або у формі доповіді змісту наукової праці, літератури по темі.

Підготовка рефератів – засіб оволодіння методикою і навичками роботи з літературою, використання загальних теоретичних і методологічних положень в ході аналізу певних процесів, явищ, подій, уміння пов'язати матеріал і реальність, обґрунтувати свої висновки. Разом з тим реферат – одна з форм перевірки знань студентів.

Іспит є формою підсумкової оцінки якості освоєння студентом освітньої програми з дисципліни в цілому або розділу дисципліни. За результатами іспиту студенту виставляється оцінка «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Критерії оцінки знань студентів на іспиті

Оцінки «відмінно» заслуговує студент, що виявив всебічне, систематичне і глибоке знання навчально-програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу і знайомий із додатковою, рекомендованою програмою. Як правило, оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни в їх значенні

для обраної професії; виявили творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчально-програмного матеріалу.

Оцінки «добре» заслуговує студент, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені в програмі завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану в програмі. Як правило, оцінка «добре» виставляється студентам, що показали систематичний характер знань з дисципліни і здатним до їх самостійного поповнення і оновлення в ході подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.

Оцінки «задовільно» заслуговує студент, що виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, знайомий з основною літературою, рекомендованою програмою. Як правило, оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили похибки у відповіді на іспиті і при виконанні екзаменаційних завдань, але володіють необхідними знаннями для їх усунення під керівництвом викладача.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який продемонстрував прогали в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, що допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» ставиться студентам, які не можуть продовжити навчання або приступити до професійної діяльності по закінченню вузу без додаткових занять з відповідної дисципліни.

Вимоги до оформлення рефератів та контрольних робіт

Реферат або контрольна робота виконуються на одному боці аркуша білого паперу формату А 4 (210 x 297 мм). Текст розташовується через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці у текстовому редакторі Word шрифтом Times New Roman, 14 кеглем. Допускається розміщувати таблиці та інші ілюстративні матеріали.

Текст реферату або контрольної роботи розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів берегів: з лівого боку – 30 мм, з правого – 10 мм, зверху та знизу – 20 мм. Абзаци в тексті потрібно починати з відступу, що дорівнює 5-и знакам (1,25). Відступи мають бути однаковими впродовж всього тексту.

Виділення фрагментів тексту реферату або контрольної роботи **жирним шрифтом** або *курсивом* не дозволяється.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ

МОДУЛЬ 1. ДІТИ З ПОРУШЕННЯМИ СЕНСОРНИХ СИСТЕМ ЇХ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Тема 1. Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Загальна характеристика дітей з вадами. Головні закономірності психічного розвитку дитини

Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення є одним із розділів дефектології — науки про закономірності і особливості розвитку виховання та навчання різних категорій аномальних дітей. Основна проблема дефектології — компенсація і корекція аномального розвитку.

Зв'язок дефектології з іншими науками. Дефектологія включає такі відділи спеціальної педагогіки і психології: сурдопсихологія і сурдопедагогіка, науки, які вивчають особливості розвитку, навчання і виховання дітей з порушенням слухової функції; олігофренопсихологія і олігофренопедагогіка, які вивчають особливості розвитку, навчання і виховання дітей розумово відсталих; тифлопсихологія і тифлопедагогіка, які вивчають специфіку розвитку, навчання і виховання дітей із значними вадами зору; логопедія, яка вивчає недоліки мови, розробляє принципи і методи попередження та подолання їх, виявляє специфіку спеціального навчання і виховання дітей з тяжкими мовними порушеннями.

Дефектологія включає також вивчення складних дефектів (сліпоглухонімоти, поєднання глибоких порушень слуху та зору тощо) вивчає клінічне і нейрофізіологічне вивчення аномальних дітей.

В розвитку окремих психічних функцій і виникненні системних психологічних утворень головну роль відіграють соціальні фактори, зокрема діяльність дитини в її різних видах (гра, навчання, праця) в процесі якої вона засвоює ті способи досягнення мети тієї діяльності, які нароблені людством. Розвиток любого психічного процесу залежать і від біологічних факторів, від індивідуальної специфіки природної основи психіки, специфіки нервової системи.

Аномалії природжені і набуті. Причини виникнення. Первинний дефект. Вторинні відхилення.

Тема 2. Діти з порушеннями слухового аналізатора

Діти з порушенням слуху. Діти з порушенням зору.

Характеристика і значення слуху. Аномалії розвитку — глухі діти, слабочуючі, діти які втратили слух на пізніх етапах розвитку. Причини - стійкі порушення слуху - природжені (викликані генетичними, спадковими факторами і різноманітними хвороботворними впливами під час вагітності матері; набуті - можуть бути викликані дією на слуховий аналізатор хімічних, лікарських речовин, які потрапляють в організм дитини, різні травми голови.

Тема 3. Діти з порушеннями зорового аналізатора

Значення зору. Дефекти зору - сліпі, слабо зрячі. Причини виникнення захворювань: природжені - генетичні фактори, порушення обміну речовин, вплив хвороботворних факторів, різні природові порушення; набуті - після перенесення таких захворювань як кір, скарлатина, грип, туберкульоз тощо, травматичні пошкодження, хвороби ока - глаукома, атрофія зорового нерва, пігментна дистрофія сітківки, аномалії рефракції - далекозорість і короткозорість. Стаціонарні дефекти - мікрофтальмоколобами, астигматизм.

Тема 4. Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів

Сліпо глухонімота може бути викликана різними причинами: природжена глухота і сліпота (здебільшого природжена катаракта), які можна пояснити внутрішньоутробними враження плода в ранній період вагітності; коли відбувається формування слухового та зорового аналізатора (при вагітності захворювання краснухою, спадкові фактори. Набута сліпо глухонімота може бути обумовлена при родовими черепно мозковими травмами, або перенесеними в ранньому віці захворюваннями головного мозку (менінгіти, менінгоцефаліти), внаслідок чого можуть бути ураження внутрішнього вуха та слухових нервів, які призводять до глухоти в поєднанні з атрофією зорового нерва).

Складні дефекти обумовлені різними причинами - гемолітичною хворобою новонароджених, пов'язаною з несумісністю крові матері і плоду, внутрішньоутробним враженням плода внаслідок застосування матір'ю в перші місяці вагітності різних речовин з метою її зриву;

тяжкими захворюваннями дитини у ранньому віці (пневмонії, менінгіт, менінгоенцефаліт), для лікування яких застосовувалося примінення великих доз токсичних медичних препаратів.

МОДУЛЬ 2

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО ЇХ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Тема 5. Діти з порушеннями мовленнєвого апарату (загальна характеристика)

Знання мови. Мовленнєві порушення, причини їх виникнення. Центральний та периферичний характер порушень. Органічні та функціональні причини порушення мови. Основні види мовленнєвих порушень: а) неправильна вимова звуків у зв'язку з порушенням будови артикуляційного апарату (дислалія, дизартрія); б) неправильна вимова звуків внаслідок наслідування дитиною фонетично неправильної мови інших людей; в) заїкання - порушення ритму, темпу мови, що проявляється в її перериванні; г) батаризм - дуже швидкий темп вимовляння слів; д) тахілалія - порушення в оформленні слів; е) алалія - тяжке недорозвинення мови; ж) афазія - повна або часткова втрата мови; з) афонія - відсутність голосу; і) дистонія -розлади голосу; к) фонастенія - гнусавість.

Тема 6. Діти з порушеннями усного мовлення

Порушення фонаційного (зовнішнього) оформлення мови; структурно-семантичне (внутрішнє) системне, або поліморфне порушення мовлення. Функціональна афонія, дислалія. Загальні системні порушення мовлення. Порушення ритму темпу мовлення.

Тема 7. Діти з порушеннями писемного мовлення

Порушення писемного мовлення можна поділити на дві групи залежно від того, який вид його порушено - продуктивний (порушення самого акту письма) чи рецептивний (розлади читання).

Артикуляційно-акустична дисграфія; дисграфія на основі порушення фонемного розпізнавання; дисграфія на основі порушення мовного аналізу та синтезу; граматична дисграфія, оптична дисграфія.

Тема 8. Навчання і виховання дітей з порушеннями

мовлення

Обстеження артикуляційного апарату, обстеження мовлення, фонематичний слух, розуміння мови, звуковимова, словниковий запас, дослідження граматичної будови мовлення, загальний аналіз логопедичного обстеження.

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ
ПОРУШЕННЯ»**

Практичне заняття 1. Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Загальна характеристика дітей з вадами. Головні закономірності психічного розвитку дитини (2 год.)

1. Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».

2. Загальна характеристика дітей з вадами.

3. Головні закономірності психічного розвитку дитини

Основні поняття теми: вади розвитку, тератогени, тератологія, тератогенез, дефектологія, реабілітація, компенсація, корекція, симптом, синдром.

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Практичне заняття 2. Обстеження дітей із вадами слуху, навчання та виховання (2 год.)

1. Внутрішньоутробне ураження слухового аналізатора.

2. Причини і наслідки порушення слухового аналізатора.

3. Навчання і виховання дітей з вадами слухового аналізатора.

4. Спеціальна освіта осіб з порушенням слуху

Основні поняття теми: аналізатор, гіпакузія, анакузія, отосклероз, неврит, тотальна глухота, звукопровідна і звукосприймальна нервова глухота, пізно-оглухлі діти, туговухі діти, амбліопія, деривація, амавроз.

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Практичне заняття № 3. Обстеження дітей із вадами зору, навчання та виховання (2 год.)

1. Внутрішньоутробне ураження зорового аналізатора
2. Причини і наслідки порушення зорового аналізатора.
3. Навчання і виховання дітей з вадами зорового аналізатора
4. Спеціальна освіта осіб з порушенням зору

Основні поняття теми: слабозорі, сліпі, осліплі діти, катаракта, атрофія зорового нерва, пігментна дистрофія сітківки, короткозорість, далекозорість, мікрофтальм, колобоми, альбінізм, астигматизм, стаціонарні дефекти зору, тотальна сліпота, ністагм.

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Практичне заняття № 4. Навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями (2 год.)

1. Порушення зорового та інтелектуального дефекту.
2. Порушення слухового та інтелектуального дефекту.
3. Сліпоглухі діти.
4. Спеціальні освітні заклади для навчання дітей з бінарним дефектом.

Основні поняття теми: набута сліпо глухота, дактилологія, гемолітична хвороба новонароджених, резус-несумісність, бінарних дефект.

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Практичне заняття № 5. Навчання та виховання дітей з порушеннями усного мовлення (2 год.)

1. Мовленнєві порушення центрального та периферичного характеру
2. Характеристика Р.Є. Левіна щодо загального недорозвинення мовлення
3. Природжені та набуті причини порушення усного мовлення
4. Навчання і виховання дітей з порушеннями усного мовлення

Основні поняття теми: набута сліпо глухота, дактилологія, гемолітична хвороба новонароджених, резус-несумісність, бінарних дефект.

Основна література: 1, 2, 3, 4
Додаткова література: 8, 9, 10, 11

Практичне заняття № 6. Навчання та виховання дітей з порушеннями писемного мовлення (2 год.)

1. Характеристика порушень писемного мовлення.
2. Форми заїкання.
3. Навчання і виховання дітей з порушеннями писемного мовлення.

Основні поняття теми: логопедія, кінестезія, мовний праксис, оральна апраксія, афазія, алалія, дизартрія, заїкання, мутизм, сурдомутизм, механічна дислалія, ринолалія, дисфонія, афонія, батаризм, брадилалія, тахілалія, алексія, дислексія, дисграфія.

Основна література: 1, 2, 3, 4
Додаткова література: 8, 9, 10, 11

Практичне заняття № 7-8. Навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення (4 год.)

1. Обстеження дітей з вадами мовлення.
2. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення.

Основні поняття теми: дистонія, дислалія, дизартрія, ринолалія, баттаризм, брадилалія, тахилалія, алалія, афазія, заїкання, фонастенія.

Основна література: 1, 2, 3, 4
Додаткова література: 8, 9, 10, 11

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ»

1. Складність структури і особливості процесу розвитку дітей з вадами.
2. Діти з порушеннями слухового аналізатора.
3. Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів.
4. Діти з порушеннями мовленнєвого апарату (загальна характеристика).
5. Діти з порушеннями усного мовлення.
6. Діти з порушеннями писемного мовлення.
7. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення.
8. Діти з порушеннями зорового аналізатора.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ З ДИСЦИПЛІНИ «МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ»

1. Обстеження дітей з вадами зору і слуху
2. Навчання та виховання дітей з вадами мовлення
3. Особливості розвитку мислення, мовлення дітей з дефектами мовлення
4. Навчання і виховання дітей з дефектами мовлення
5. Причини і наслідки заїкання
6. Предмет логопедії, її становлення як інтегративної галузі знань
7. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення
8. Короткий екскурс в історію сурдопедагогки
9. Короткий екскурс в історію тифлопедагогки
10. Професійне навчання і соціальна адаптація дітей з порушеннями слуху
11. Профорієнтація, професійне навчання і трудова діяльність сліпих і слабозорих

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ»

Вказівки до виконання контрольної роботи

Відповідно до навчального плану студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу. Студенти обирають по одному питанню з двох розділів.

Під час виконання роботи необхідно використовувати джерела, наведені в навчальній програмі і рекомендовані на лекціях, а також підручники та нормативні акти, що відповідають темі роботи.

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 20 сторінок формату А4. Контрольна робота повинна містити вступ, основну частину, висновки. Наприкінці роботи необхідно навести список використаної літератури, вказати дату виконання і поставити підпис.

Після перевірки викладачем контрольної роботи і одержання позитивної оцінки студента допускають до складання підсумкового контролю..

Варіант 1

1. Головні закономірності психічного розвитку дитини.
2. Спеціальна освіта осіб з порушенням зору.
3. Охарактеризуйте загальні системні порушення мовлення.

Варіант 2

1. Головні закономірності психічного розвитку дитини.
2. Діти з порушенням слуху.
3. Основні види порушень мовлення у дітей.

Варіант 3

1. Природжені вади зору та слуху.
2. Компенсація і корекція дітей з вадами розвитку.
3. Прогресуючі й стаціонарні порушення зору.

Варіант 4

1. Чинники виникнення дефектів розвитку організму.
2. Діти з природженими і набутими вадами зору.
3. Спеціальна освіта осіб з порушенням слуху.

Варіант 5

1. Складність структури і особливості процесу розвитку дітей з вадами.
2. Сліпоглухі діти.
3. Характеристика Р. Є. Левіна щодо загального недорозвинення мовлення.

Варіант 6

1. Поняття про синдром і симптом.
2. Загальні системні порушення мови.
3. Навчання і виховання дітей з порушеннями писемного мовлення

Варіант 7

1. Причини природжених і набутих порушень слуху.
2. Значення мови.
3. Охарактеризуйте розлади мовлення за Л. О. Бадалянм.

Варіант 8

1. Головні закономірності психічного розвитку дитини.
2. Природжені вади зору та слуху.
3. Мовленнєві порушення, пов'язані з дефектами будови артикуляційного апарату.

Варіант 9

1. Спеціальна освіта осіб з порушенням слуху.
2. Мовленнєві порушення центрального та периферичного характеру.
3. Загальний аналіз логопедичного обстеження.

Варіант 10

1. Розвиток мовлення у дитини.
2. Характеристика порушень писемного мовлення.
3. Форми заїкання.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ»

1. Предмет і завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».
2. Охарактеризуйте поняття: реабілітація, компенсація, корекція.
3. Головні закономірності психічного розвитку дитини.
4. Природжені вади зору та слуху.
5. Набуті вади зору та слуху.
6. Поняття про синдром і симптом.
7. Поняття про тератогени та їх дію.
8. Чинники виникнення дефектів розвитку організму.
9. Критичні періоди гестації.
10. Складність структури і особливості процесу розвитку дітей з вадами.
11. Компенсація і корекція дітей з вадами розвитку.
12. Діти з порушенням слуху.
13. Причини природжених і набутих порушень слуху.
14. Обстеження, навчання і виховання дітей з вадами слуху.
15. Діти з порушенням зору.
16. Діти з природженими і набутими вадами зору.
17. Прогресуючі й стаціонарні порушення зору.
18. Коригуючий і пізнавальний розвиток дітей з вадами зору.
19. Обстеження дітей з вадами мовлення.
20. Діти з порушеннями мовлення.
21. Характер порушень мовлення.
22. Основні види порушень мовлення у дітей.
23. Загальні системні порушення мови.
24. Сліпоглухі діти.
25. Діти з поєднанням сенсорного і інтелектуального дефекту.
26. Значення мови.
27. Розвиток мовлення у дитини.
28. Специфіка спеціального навчання і виховання дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями.
29. Спеціальна освіта осіб з порушенням слуху.
30. Внутрішньоутробне ураження слухового аналізатора.

31. Внутрішньоутробне ураження зорового аналізатора.
32. Спеціальна освіта осіб з порушенням зору.
33. Спеціальні освітні заклади для навчання дітей з бінарним дефектом.
34. Мовленнєві порушення центрального та периферичного характеру.
35. Характеристика Р. Є. Левіна щодо загального недорозвинення мовлення.
36. Природжені та набуті причини порушення усного мовлення.
37. Навчання і виховання дітей з порушеннями усного мовлення.
38. Характеристика порушень писемного мовлення.
39. Форми заїкання.
40. Навчання і виховання дітей з порушеннями писемного мовлення.
41. Навчання і виховання туговухих дітей.
42. Психолого-педагогічна характеристика при обстеженні дітей з вадами слуху.
43. Охарактеризуйте неврит слухового і зорового нерва.
44. Охарактеризуйте стаціонарні дефекти зору.
45. Охарактеризуйте розлади мовлення за Л. О. Бадалянном.
46. Розлади мовлення, пов'язані з органічним ураженням центральної нервової системи.
47. Мовленнєві порушення, пов'язані з функціональними змінами центральної нервової системи.
48. Мовленнєві порушення, пов'язані з дефектами будови артикуляційного апарату.
49. Охарактеризуйте дітей з порушенням темпу мовлення.
50. Охарактеризуйте загальні системні порушення мовлення.
51. Розуміння мови у дітей з вадами мовлення.
52. Звуковимова та словниковий запас у дітей з вадами мовлення.
53. Дослідження граматичної будови мовлення.
54. Загальний аналіз логопедичного обстеження.
55. Охарактеризуйте види дисграфії.
56. Характеристика порушень писемного мовлення.
57. Фонаційні порушення мовлення.
58. Характеристика зорового аналізатора.
59. Характеристика слухового аналізатора.
60. Характеристика мовленнєвих порушень.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Базова

1. Бадалян Л.О. Невропатология: Учебник для студентов дефектол. фак. пед. ин-тов. - М.: Просвещение, 1982. - 350 с.
2. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии. М.: Просвещение; 1990 - 145 с.
3. Логопедия: ученик для студ. дефектом. фак.. пед.. высш. учеб. заведений / под. ред. Волоковой. - 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Гуманитар. Узд центр ВЛАДОС, 2007. - 703 с.: ил. - (Коррекционная педагогика).
4. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К., 2010. - 376 с.
5. Маруненко І.М., Бобрицька В.І., Неведомська Є.О., Сіверс З.Ф. Основи дефектології. - К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2006. - 144 с.
6. Мастюкова Е.М. Ребенок с отклонениями в развитии: ранняя диагностика и коррекция. - М.,1992. - 95 с.
7. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основи дефектології: Навч. посібник. - К.: Вища шк., 1994. -143 с.
8. Цветкова Л.С. Афазия и восстановительное обучение: Учеб. пособие для студентов дефектол. фак. пед. ин-тов. - М.: Просвещение, 1988. - 207 с.: ил.
9. Чевелева Н.А. Исправление речи у заикающихся школьников - М., Просвящение, 1966. - 96 с.
10. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): Навчальний посібник. - К., 2009. - 160 с.

Допоміжна

1. Басова А. Г. Егоров С. Ф. История сурдопедагогика. М: Просвещение, 1984. - 295 с.
2. Белова Н.И. Специальная дошкольная сурдопедагогика. - М: Просвещение. 1985. - 128 с.
3. Бондар В. І. Основні етапи становлення та розвитку дефектологічної науки в Україні. // Дефектологія. 1999. - № 2. - С. 2-4

4. Выготский Л.С. Основы дефектологии. - К., 2006. - 196 с.
5. Ермаков В.П., Якунин Г. А. Развитие, обучение и воспитание детей с нарушением зрения. - М: Просвещение. 1990. - 223 с.
6. Зайцева Г.Л. Дактилология. Жестовая речь. М: Просвещение, 1991. - 159 с.
7. Зайченко В.В. Подготовка глухих учащихся к самостоятельной трудовой деятельности. - К: Рад. шк. - 1990. - 102 с.
8. Золотоверх В. В. Становлення і розвиток в Україні системи соціальної освіти як передумова розбудови її дошкільної ланки. // Дефектологія. 1998. - № 4. - С. 53-55
9. Игнатъева С.А., Блинков Ю.А. Логопедическая реабилитация детей с отклонениями в развитии. Учеб. пособ. для студ. высших учеб. завед. - М.: Гуманит изд. центр ВЛАДОС, 2004. - 304 с.
10. Колтуненко И.В. Развитие речи глухих школьников. М: Просвещение, 1980. - 160 с.
11. Кузьмичова Е. П. Развитие речевого слуха у глухих. - М: Педагогика. 1983. - 160 с.
12. Лиско О. О. Відбудова системи спеціальної освіти в Україні // Дефектологія. 1998. - № 1. - С.52-55
13. Розанова Т. В. Развитие способности у глухих детей в процессе обучения. - М.: Педагогика., 1991. - 176 с.
14. Свиридчук Т. П. Подготовка слабовидящих детей к школе. - К., 1984. Спеціальна педагогіка.: понятійно-термінологічний словник / За редак. акад. В. І. Бондаря.: Луганськ: Альма матер, 2003. - 436 с.
15. Специальная педагогика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.; Под ред. Н.М. Назаровой. - 4-е изд., стер. - М.: Издательский центр «Академия», 2005. - 400 с.
16. Хитрюк В. В. Основы обучения и воспитания детей с особенностями психофизического развития [Текст] : практикум для студентов учреждений высш. образования / В. В. Хитрюк. — Барановичи : РИО БарГУ, 2011. — 223 с.
17. Хитрюк В. В. Основы обучения и воспитания детей с особенностями психофизического развития: вопросы и ответы [Текст] : учеб.-метод. пособие для студентов учреждений высш. образования / В. В. Хитрюк. — Барановичи : РИО БарГУ, 2011. — 198 с.

18. Хитрюк В. В. Основы обучения и воспитания детей с особенностями психофизического развития: вопросы и ответы [Текст] : учеб.-метод, пособие для студентов учреждений высш. образования / В. В. Хитрюк. — Барановичи : РИО БарГУ, 2011. — 198 с.
19. Хитрюк В. В. Педагогика. Введение в коррекционную педагогику [Текст] : практикум для студентов высших учебных заведений педагогических специальностей / В. В. Хитрюк. -Барановичи : РИО БарГУ, 2008. - 141 с.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

1. **РО** конспектів матеріалів лекцій та практичних занять – 10 балів;

2. **РО** підготовки до практичних занять та опанування практичними навичками 60 балів:

- виконання домашніх завдань – 10 балів;
- виконання матеріалу на практичних заняттях – 20 балів;
- виконання контрольних завдань – 30 балів.

3. **РО** підсумкової контрольної роботи – 20 балів;

РО індивідуальне самостійне завдання – 10 балів;

Змістовий модуль 1: разом 100 балів

Змістовий модуль 2: разом 100 балів

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

